

DÍSZFAISKOLAI SZEKCIÓ

A DÍSZFAISKOLAI SZAPORÍTÓANYAG- TERMESZTÉS HELYZETE, FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

NAGY BÉLA

a mezőgazdasági tudományok doktora

Kertészeti Egyetem, Budapest

A díszfák és díszcserjék termesztésének helyzetét, fejlesztésének lehetőségét az igények és azok növekedése mellett elsősorban a termesztés alapvető feltételeinek biztosítása, a termelési költségek alakulása befolyásolja.

A díszfaiskolai termékek iránti igények alakulása szorosan összefügg a zöldfelületlétesítési és fejlesztési tervekkel, a lakosság életszínvonalának alakulásával, vásárlóerejének növekedésével, a nemzetközi kereslet mennyiségi és szerkezeti alakulásával.

A zöldfelületek létesítésével kapcsolatban biztató jelnek vehetjük azt a tényt, hogy az 1978-ban elfogadott nemzetközi normatívákban a lakóterületi zöldfelületek nagyságát $24 \text{ m}^2/\text{fő}$ -ben határozták meg. Ennek távlati kielégítése is szükségessé teszi a díszfaiskolai termelés növelését. Annak az OMF B részére 1976-ban készített tanulmánynak az adatai, melyben a díszfaiskolai árak iránti igényt is meghatároztuk, az V., VI., VII. ötéves terv vonatkozásában ma is reálisak, sőt annak ellenére, hogy az elmúlt években országunk gazdasági nehézségei nőttek, és a beruházások üteme visszafogott, mégsem túlzók. Ez évi és múlt évi díszfaiskolai forgalmunk is ezt mutatja, amely mennyiségében megfelelt a VI. ötéves terv első évére előirányozottnak.

A díszfaiskolai terület növekedése az elképzeléseknek megfelelő. A termékszerkezet alakulása kedvező. A termelés hatósági szabályozása és az ellenőrzés bizonyos visszasságok ellenére ütemesen fejlődik. Egyes üzemekben a műszaki fejlesztés, a technológia alakulása a bel- és külkereskedelem számára is kedvezően alakul.

A kedvező jelenségek mellett számos nehézséggel is küzdünk.

- Pl. 1. Az üzemek elaprózottsága;
2. Nem megfelelő termékszerkezet;
3. Alacsony műszaki színvonal;
4. Területegységre vetített alacsony árbevétel;
5. Alacsony termelékenység és jövedelmezőségi mutatók stb.

A rendelkezésemre álló rövid idő és a ma tárgyalt téma körülhatároltsága nem teszi lehetővé az összes kérdés részletes kifejtését. Tanácskozásunk témaköre a szaporítóanyag-termesztés fejlesztésével kapcsolatos. A referátumok is e-

témakör részleteit fejtik ki. Bevezető előadásomban is a kérdés általános alapvető jellemzőivel és problémáival foglalkozom röviden.

A díszfaiskolai termesztés fejlesztése sem mentes ellentmondásoktól.

1. A díszfaiskolai termesztő üzemeket úgy kell szerveznünk, hogy azok képesek legyenek a mennyiségi és minőségi igények kielégítésére, a nyereséges termesztésre.

Ennek megfelelően szükséges tájba illesztve az egyes körzeteket ellátó üzemek megszervezése, melyek nagyüzemi árutermelésre képesek, hasonló műszaki és költségszínvonalon.

2. Nagy ellentmondás mutatkozik az üzemenként megkívánt minimálisan termesztett taxonok száma és a szakosítási színvonal fejlesztése között. A termesztett taxonok számát és azokon belül is az árukategóriák számát emelni kell, úgy társítva azokat, hogy a magas önköltséggel megtermelhető áruk okozta alacsonyabb jövedelmezőségi színvonal ellensúlyozható legyen az alacsonyabb önköltségű áruk nagyobb jövedelmezőségével. A hasonló technológiát igénylő növények társításával fokozhatjuk az üzem szakosodási színvonalát.

3. A nagyüzemek mellett az engedélyes magántermesztők profilját is alakítani kell párhuzamosan, elejét véve a kontártermesztés szakmai és termesztéspolitikai kártevésének. A fajtaválaszték és árukategóriák növelése, a szaporítóanyag-termesztés, a hulladék munkaerők és az üzembe nem tömörült szaktudás felhasználása érdekében.

4. Fokozni kell a szakosodás és a specializáció mértékét a készárutermelő és a szaporítóanyag-termesztő üzemek szétválasztása érdekében. Ez az irányzat a fejlett faiskolai termesztéssel rendelkező országokban előrehaladott. A speciális és nagy beruházásokat igénylő szaporítástechnológia (pl. vírusmentesítés, merisztéma szaporítás, speciális vegetatív szaporítás stb.) külön erre a célra szervezett üzemben egyesülésnél vagy intézetnél jött létre. Az árutermelő üzemekben a konténeres, illetve szabadföldi nevelés specializálódott.

A díszfaiskolai termesztésben egyaránt jelentős a vegetatív és generatív szaporítóanyag-előállítás. Nagyobb jelentősége azonban a vegetatív szaporítóanyagnak van, mert nemcsak a termesztett klónok és fajták alapanyagát szolgáltatják, hanem számos klónalany is vegetatív szaporítási eljárással biztosítható.

Az Országos Vetőmag és Szaporítóanyag Felügyelőségnél az erdészeti és kertészeti faiskolai termesztés alapanyag-irányítását egy főosztály végzi.

Az országos törzsültetvények létesítésének gondjai is e két alapvető szakterület között oszlanak meg.

A generatív eredetű szaporítóanyag-termesztést (különösen a tömegesen használt fenyő- és lombhullató alanyok, magcsemeték esetében) e két szakterület kooperációjában kell megoldani. Ez az elgondolás sok racionalizálási lehetőséget vet fel.

A kiváló minőségű és szükséges mennyiségű és fajtaösszetételű vegetatív szaporítóanyag biztosítása érdekében nálunk is számos lépés történt.

1. Meghatározásra került az ajánlott fajtaszortiment.
2. Elkészültek a legfontosabb díszfaiskolai ágazati szabványok.
3. Megkezdődött az országos törzsültetvények létrehozása és az üzemi törzsültetvények kialakítása.

4. Elkészítés alatt vannak a törzsültetvények és vegetatív szaporítóanyagok szabványai.

5. A díszfa és díszcserje nemesítési és honosítási eredmények elterjesztése biztosítva van.

6. A kísérleti és tudományos munka is beindult egyes nehezen szaporítható taxonok gazdaságos, tömeges nagyüzemi szaporításmódjának kidolgozása érdekében.

7. Megerősödött a növényegészségügyi ellenőrzés szervezete. Munkája egyre hatékonyabb.

8. A Felügyelőség hatósági ellenőrző tevékenységének hatékonysága fokozódik. A visszasságok, különösen a kontárkereskedelem miatt, még számottevők.

A vegetatív szaporítóanyag-termesztés fejlesztése érdekében nélkülözhetetlen:

1. Az árutermelő üzemen belüli tömegszaporítóanyag-termesztés alapját biztosító üzemi törzsültetvények kifejlesztése.

2. Az országos törzsültetvények kifejlesztése a hozzájuk kapcsolódó szaporító ültetvények létesítése.

3. A kutatóbázisokhoz kapcsolódó törzsültetvények mellett a specializált szaporító üzem létrehozása, műszaki felszerelése, az üzemszerű termesztésre.

Ezekon a bázisokon vagy rendszer, illetve egyesülési keretekben a vírusmentesítés lehetőségeinek a megteremtése stb.

4. Arborétumaink mint géntartalékok tudományos felmérése és bekapcsolása a szaporítóanyag-termelő hálózatba.

5. A bedolgozó szerződéses- és kistermelői rendszer továbbfejlesztése.